

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURA RY:N JÄSENTIEDOTE

1 / 2013 Helmikuu

Tervetuloa vuosikokoukseen,
esitelmätilaisuuteen sekä jäsen- ja
tutkijatapaamiseen Tieteiden talolle
Helsinkiin 19.3.2013 ja Metsä ja kuva
-seminaariin Jyväskylään 12.4.2013!

Kuopion maanviljelysnäyttelyn metsäosastoa 1906.

Kuva V. Barsokevitsch / Suomen Metsäyhdistyksen kokoelma, Lusto.

Ajankohtaista maaliskuussa

Tervetuloa vuosikokoukseen

Metsähistorian Seura ry:n vuosikokous pidetään tiistaina 19.3.2013 klo 13 Tieteiden talolla Helsingissä, Kirkkokatu 6, 5. krs, sali 505.

Vuosikokousasiat:

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa
3. Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Kokouksen työjärjestys
5. Tilinpäätös, vuosikertomus (ohessa), tilintarkastajien lausunto ja vastuuvapauden myöntäminen
6. Toimintasuunnitelma (ohessa), tulo- ja menoarvio sekä liittymis-, jäsen- ja kannatusmaksut
7. Hallituksen jäsenten ja toiminnantarkastajien palkkiot ja matkakulujen korvaus
8. Hallituksen jäsenmäärä
9. Hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet erovuoroisten tilalle
10. Kaksi toiminnantarkastajaa ja heille varamiehet
11. Muut asiat
- Metsähistorian Seuran opinnäytetyöpalkinto ja ansiopaketit
12. Kokouksen päättäminen

Hallitus

Tervetuloa vuosikokouspäivän esitelmätilaisuuteen sekä jäsen- ja tutkijatapaamiseen

Vuosikokouspäivän ohjelma jatkuu Tieteiden talon 5. kerroksessa:

Noin klo 14.30–15 kahvitarjoilu

Klo 15 esitelmätilaisuus
professori emeritus Jorma Ahvenainen, Metsäalan murrokset
dosentti Tapio Klén, Työhyvinvointi metsäalalla
Keskustelu

Noin klo 16–18 jäsen- ja tutkijatapaaminen, tarjoilu

Tarjoilujen järjestämiseksi vuosikokoukseen, esitelmätilaisuuteen sekä jäsen- ja tutkijatapaamiseen pyydetään ilmoittautumaan 12.3.2013 mennessä sähköpostilla leena.paaskoski(at)lusto.fi tai postitse osoitteeseen Metsähistorian Seura, c/o Lusto, 58450 Punkaharju.

Puheenjohtajalta: Kuinka käy vanhalle metsäkirjallisuudelle?

Otsikossa esitettyä kysymystä pohdittiin Metsähistorian Seuran talviseminaarissa tammikuun lopulla. Aihe nousi esille eräiden metsäalan organisaatioiden jouduttua sulkemaan kirjastonsa tai rajoittamaan näiden toimintaa ja palveluja tuntuvasti. Jonkin verran kirjoja lastattiin viime syksynä ainakin pääkaupunkiseudulla jätehuoltoyhtiöiden kuorma-autoihin. Näin metsähistorian harrastajien yleiseksi huolenaiheeksi nousi vanhemman kirjallisuuden mahdollinen häviäminen, ”lavalle heittäminen”.

Tilannetta kartoitettiin seminaaria varten ja selvitettiin myös ratkaisuja kirjojen pelastamiseksi. Tässä yhteydessä kävi ilmi, että suoranaisesta ajattelemattomuudesta ja välinpitämättömyydestä ei sentään ollut kyse. Harvinaisimmat aarteet pelastettiin – osa siten, että ne siirtyivät uusiin sijoituspaikkoihin kuten Varastokirjastoon. Ylimääräisiä kappaleita luovutettiin halukkaille yksityishenkilöille. Mitään julkaisua ei tietävästi ole päästetty tyystin häviämään. Kirjoja, lehtiä ja sarjajulkaisuja ei missään varsinaisesti vihata ja vainota, vaan kyse on tilojen puutteesta ja hallitsemattomiksi kohonneista tilakustannuksista. Vakavan tästä ongelmasta tekee erityisesti sen esiintyminen samanaikaisesti lukuisissa alamme työyhteisöissä. Tilannetta on syytä seurata ja pohtia keinoja tulevaisuuden varalle.

Metsäkirjallisuutta on varsinaisten kirjastojen ja julkaisutoimintaa harjoittavien organisaatioiden lisäksi alan työyhteisöillä, oppilaitoksilla ja metsäammatilaisten hyllyissä sekä melko runsaasti perikunnilla. Yleensä kirjat ja muut julkaisut hankitaan niiden tietosisällön ja sen kautta syntyvän käyttöarvon vuoksi. Ajan myötä kirjallisuudelle syntyy keräilyarvoa ja samalla käyttöarvo useimmiten vähenee. Meille metsähistorian harrastajille ja tutkijoille suurella osalla metsäkirjallisuudesta on sekä käyttöarvoa että keräilyarvoa. Lähes kaikki oppi- ja käsikirjat sekä tutkimus- ym. julkaisut muuttuvat ajan myötä metsähistorialliseksi lähdekirjallisuudeksi. Vanhuus on suhteellinen käsite. Huolta on syytä kantaa tuoreemmastakin kirjallisuudesta jos sen lainaaminen tai ostaminen on vaikeaa esimerkiksi pienen painosmäärän vuoksi.

Tietotekniikan kehityksen myötä pystymme lukemaan sähköiseen muotoon digitoituja julkaisuja tietokoneen ruudulta jopa helpommin kuin varsinaisesta koviin tai pehmeisiin kansiin sidotusta tai nidotusta kirjasta. Sähköisen julkaisun voi yleensä myös tulostaa paperille A4-tulosteeksi tai lainata siitä helposti tekstiä ja kuvia omaan tekeillä olevaan julkaisuun. Jos jotakin kirjaa tai lehteä ei vielä löydy valmiiksi digitoituna, sähköiseen muotoon siirron voi tehdä itse alkuperäisjulkaisusta skannerin, valokopiokoneen tai digikameran avulla. Aika paljon kotimaista ja ulkomaista metsäkirjallisuutta on jo tarjolla verkossa sähköisessä muodossa. Sitä ei siis enää tarvitse lähteä hakemaan Helsingistä tai vielä kauempaa, vaan julkaisut saa kukin käsiinsä kotona tai työpaikalla. Sekä rahaa että aikaa ja vaivaa säästyy. Ongelmia on toki vielä runsaasti. Tietokoneiden näytöt eivät vielä ergonomialtaan vastaa kirjaa tai lehteä, niiden taustavalo ei yllä paperilta heijastuvan valon tasolle ja etenkin salkkumikroissa ei saada kirjan aukeamaa samalla

tavalla kokonaisuutena silmälaitteiksi kuin ”oikeissa” kirjoissa. Tietotekniikka kuitenkin kehittyi vauhtia ja sähköisen kirjan käytettävyys paranee kaiken aikaa. Perinteisten paperista ja pahvista valmistettujen kirjojen haittapuolia, kuten niiden painoa ja tilantarvetta sekä niihin kertyvää pölyä vastaan ei taida edelleenkään löytyä hyviä neuvoja. Sähköisen kirjallisuuden kehitystä on syytä seurata ja hyödyntää siltä osin kuin se tuo lisäarvoa perinteisen rinnalle.

Vaikka kirjallisuuden ja samalla myös arkistoaineistojen sähköinen tallennus ja säilyttäminen on teoriassa ratkaistu, ei käytäntö pysy vielä perässä. Hyvistä pyrkimyksistä huolimatta ei ole lainkaan varmaa, että kaikki mahdollinen aineisto tulee digitoituksi. Jotakin tärkeää saattaa todella hävitä lopullisesti. Muitakin ongelmia on. Esimerkiksi tekijänoikeuslaki jarruttaa vanhempien lehtien julkaisemista sähköisessä muodossa. Digitaalinen sanomalehtikirjasto tulee jatkossakin laahaamaan 70 vuotta jäljessä, vaikka tarvittavat voimavarat ajantasaista digitointia varten jostakin löydettäisiinkin. Toinen huomionarvoinen seikka on, että tietotekniikan kehittyessä nopeasti se myös vanhenee samaa vauhtia. Varhaisemmat käyttöjärjestelmien ja sovellusten versiot eivät toimi uudemmissa laitteissa. Niiden myötä saattaa myös sähköiseen muotoon tallennettua kirjallisuutta ”pudota versioiden väliin”. Tuon esiin myös pari arkitodellisuuden ilmiötä, jotka onneksi ovat vähitellen väistymässä, mutta kohdalle sattuaan saattavat olla varsin kiusallisia. Ensinnäkin, joka paikassa ei ole käytettävissä sähkövirtaa tai se voi tilapäisesti katketa jollakin kriittisellä hetkellä, estäen vaikkapa sähköisen diaesityksen pitämisen. Vielä yleisempää on ainakin maaseudulla, että tietoverkko pätkii tai on jatkuvasti liian heikko suurten tiedostojen lataamista varten. Kaikenlaisia ongelmia siis on sähköisen kirjan kehitystä jarruttamassa, mutta tässäkin yhteydessä on hyvä todeta, että vaikeudet ovat voittamista varten.

Bibliofiilien ja ihan tavallisten kirjoja hyllyissään säilyttävien ihmisten iloksi voin sanoa, että perinteisen kirjan aika ei suinkaan ole ihan vielä ohi, vaikka sähköiset julkaisut osan sen käytöstä ja tarpeesta korvaisivatkin. Kirja on edelleen kaunis ja houkutteleva esine, joka huokuu tiedon arvoaltoa samaan tapaan kuin aina ennenkin. Metsäkirjallisuus on myös osa metsähistoriaa, sitä useiden metsäammattilaissukupolvien jälkeensä jättämää perintöä, jota seuramme tehtävänä on vaalia parhaan kykynsä mukaan. Yhtenä käytännön toimintamuotona tuon esiin, että seura jatkaa taas ensi kesäkuussa Lustossa METKU-metsäkulttuuripäivien yhteydessä vanhemman metsäkirjallisuuden myyntiä perinteisessä metsädivarissa.

Tapani Tasanen
puheenjohtaja

P.S. Tarkempi selostus Metsähistorian Seuran järjestämästä vanhaa metsäkirjallisuutta käsittelevästä seminaarista löytyy tästä Susikosta.

METSÄHISTORIAN SEURA RY TOIMINTAKERTOMUS 2012 18. toimintavuosi, hallituksen esitys 12.2.2013

1. Yleistä

Seuran jäsenmäärä 31.12.2012 oli 311 (2011: 334) varsinaista jäsentä ja 11 (2011: 11) kannattajajäsentä.

Seuran hallitus 2012 vuosikokouksen 28.3.2012 jälkeen: Tapani Tasanen puheenjohtaja, Jaana Laine varapuheenjohtaja, jäsenet: Risto Hyvärinen, Helkamari Knaapi, Antti Koskimäki, Pekka Laurila, Markku Rauhalahdi, Heikki Roiko-Jokela ja Liisa Siipilehto. Hallitus piti seitsemän kokousta. Kokouspaikkana oli Tieteiden talo, Helsinki, Kirkkokatu 6.

Seuran sihteerinä toimi Leena Paaskoski, taloudenhoitajana Reija Turunen (RT Safir Oy) ja toiminnantarkastajina Heikki Lindroos ja Antti Sipilä.

Metsähistorian Seura on Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja Suomen Metsäyhdistyksen jäsen.

2. Toiminta

2.1. Toiminnan kehittäminen

Hallitus vei päätökseen Metsähistorian Seuran strategian laatimisen vuosille 2012–2017. Strategia julkaistiin Susikossa 3/2012. Seuran kehittäminen jatkuu pysyvissä työryhmissä, joiden järjestäytyminen aloitettiin loppusyksyllä. Työryhmät ottavat toiminnan suunnittelussa huomioon kertomusvuonna toteutetun jäsenkyselyn tulokset.

2.2. Kokous- ja esitelmätilaisuudet

Vuoden ensimmäinen esitelmätilaisuus pidettiin Tieteiden talolla Helsingissä 5.2.2012 FT Teemu Keskisarja kertoi tuoreen kirjansa pohjalta Gustaf Serlachiuksen ja Mäntän tehtaiden vaiheista. Prof. Matti Leikolan esitelmän aiheena oli suomalainen metsä- ja uittotöitä esittelevä kaunokirjallisuus.

Seuran vuosikokous, esitelmätilaisuus ja jäsen- ja tutkijatapaaminen pidettiin Tieteiden talolla Helsingissä 28.3.2012. Osanottajia oli 23. Kokousoisitelmän piti FT metsänhoitaja Veikko Tiainen Tehdaspuu Oy:n vaiheita käsittelevän väitöskirjansa ”Vähentäjää vähentämässä” pohjalta.

2.3. Opintomatkat

Kotimaan opintomatka järjestettiin 8.–9.6.2012 Tampereen seudulla. Ohjelma koostui metsäkohteista, näköalapaikoista, museoista ja

organisaatioiden esittelyistä lähinnä Kangasalan, Pälkäneen ja Tampereen alueilla. Markku Rauhalahi vastasi retken järjestelyistä. Osanottajia oli 31.

Ulkomaan opintomatka Sveitsiin tehtiin 17.–21.10.2012. Matkan järjestelyistä vastasivat seuran puolesta Pirkko Kivinen ja Tapani Tasanen sekä Sveitsissä metsänhoitaja Nathalie Barengo Zürichin kantonin metsävirastosta. Susikosta 3/2012 löytyvän matkakertomuksen kirjoitti Markku Rauhalahi. Osanottajia matkalla oli 24.

Vuosittainen pohjoismainen metsähistoriakonferenssi järjestettiin 20.–23.9.2012 Tanskassa, Pohjois-Själlannissa. Konferenssiin osallistui seitsemän suomalaista sekä Ruotsista seuramme jäsen Maarit Kalela-Brundin. Maija Kovanen kirjoittama matkakertomus julkaistiin Susikossa 3/2013.

2.4. Tutkimus-, seminaari- ja asiantuntijatoiminta

Metsähistorian tutkimuksen edistämiseksi luovutettiin vuosikokouksessa 28.3.2012 yhdessä Metsänhoitajaliiton kanssa seuran palkinto ansiokkaalle pro gradu -työlle. Palkinnon sai FM Jaakko Blomberg Jyväskylän yliopiston humanistisessa tiedekunnassa arvosanalla kiitettävä hyväksytystä Suomen historian alan pro gradu -tutkielmasta ”Kitkan vesiltä Pohjanlahden sahoille. Akanlahden tukinsiirtolaitokset 1893–1929”. Kiitospuheensa yhteydessä Blomberg esitteli tutkimustaan.

Metsähistorian Seuran ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Puukauppa- ja muisto- ja tallennushanke saatiin keruun osalta päätökseen. Puukauppa- ja muisto- ja tallennushankkeen kertoi kaiken kaikkiaan 97 henkilöä 833 sivun verran, ja vastauksia saapui ympäri Suomea. Saatua aineisto tallennetaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistoon, jossa se on tutkijoiden käytettävissä. Hankkeesta tarkemmin Susikossa 3/2012.

Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksen toteuttama kirja Metsä ja ihminen – Kohtaamisia arjen historiassa 1500–2000 ilmestyi syksyllä 2012. Kirjan taustalla oli Metsähistorian Seuran ja Luston aloite. Kirjan päätoimittaja oli Heikki Roiko-Jokela. Ohjausryhmän jäsenet olivat Matti Leikola (pj.), Ilkka Nummela, Hanna Snellman ja Leena Paaskoski.

2.5. Julkaisutoiminta

Vuosilusto 9 Metsien miehiä ja naisia julkaistiin keväällä. Toimituskuntaan kuuluivat Leena Paaskoski (pj, Lusto), Jaana Laine (MHS), Pekka Lehonkoski (Lusto), Heikki Roiko-Jokela (MHS) ja Tapani Tasanen (MHS). Julkaisu sisältyi jäsenmaksuun ja postitettiin kaikille seuran jäsenille. Seuran julkaisuja oli myynnissä Punkaharjulla Luston Puodissa ja Helsingissä Tiedekirjassa.

2.6. Tiedotustoiminta

Jäsentiedote Susikko toimitettiin kolme kertaa. Susikko ilmestyi sähköisenä seuran kotisivuilla ja tarpeen mukaan postitettiin monisteena niille seuran

jäsenille, jotka eivät käytä Internetiä tai eivät olleet vielä ilmoittaneet sähköpostiosoitettaan. Seuran toiminnan esittelyn ja ajankohtaisten asioiden lisäksi Susikossa julkaistiin mm. metsähistoriaa käsitteleviä lyhyitä artikkeleita, opintomatkaraportteja ja kirja-arvosteluja.

Metsähistorian Seuran Internet-sivuja ylläpidettiin yhteistyössä Luston kanssa. Seuran käytössä oli suomenkielinen painettu esite.

2.7. Muu toiminta

Seura piti yhteyttä perinne- ja historyayhdistyksiin ja alan muihin yhteisöihin sekä kotimaassa että ulkomailla. Yhteistyö Luston kanssa jatkui tiiviinä. Markku Rauhalahi toimi pohjoismaisten metsähistorian seurojen ja metsä-museoiden yhteyshenkilönä.

Suomen Metsäyhdistyksen syyskokouksessa 2012 seuraa edusti Pekka Laurila.

Toiminnan vaikuttavuutta edisti ratkaisevasti Metsämiesten Säätiön seuran hankkeille myöntämä taloudellinen tuki.

3. Resurssit ja talous

Toimintaa hoidettiin pääasiassa talkootyönä. Toimistopalveluja hankittiin Lustolta, taloushallintopalveluista vastasi RT Safir Oy (Reija Turunen).

Opintoretkien kulut katettiin osallistumismaksuilla. Metsämiesten Säätiöltä saatiin 5 000 euron apuraha vuoden 2011 kansainväliseen toimintaan ja tiedotukseen. Puukauppa- ja muisto- ja tallennushanketta Metsämiesten Säätiö tuki kertomusvuonna 10 000 eurolla. Tieteellisten seurain valtuuskunta myönsi 1 000 euron lisävavustuksen Vuosiluston 9 julkaisemiseen.

Vuoden 2012 henkilöjäsenmaksu oli 25 euroa ja kannatusjäsenmaksu 68 euroa. Jäsen- ja kannatusmaksujen tuotto oli 8 552,00 euroa.

Tilikauden ylijäämä on 1 641,14 euroa. Siirtovelkoja on yhteensä 6 113,91 euroa. Taseen loppusumma on 13 515,46 euroa ja seuran oma pääoma 7 401,55 euroa.

Muistathan

ilmoittaa jäsentiedotusta varten sähköpostiosoitteesi sekä mahdolliset posti- ja sähköpostiosoitteiden muutokset: metsahistorian.seura(at)lusto.fi tai Metsähistorian Seura, c/o Lusto, 58450 Punkaharju.

METSÄHISTORIAN SEURA RY
TOIMINTASUUNNITELMA 2013
19. toimintavuosi, hallituksen esitys 12.2.2013

1. Toiminta

Metsähistorian Seuran strategia vuosille 2012–2017 julkaistiin marraskuussa 2012 (Vuosilusto 3/2012). Seura toteuttaa strategian linjauksia. Seura aloittaa 20. juhlavuoden valmistelut vuotta 2014 varten. Suunnitelmissa on mm. yhteinen juhla- ja juhla- ja vuosilustossa 2014 julkaistavat Metsähistorian Seuran ja Luston tiivist 20-vuotishistoriikit.

1.1. Hallitus ja vuosikokous

Seuran hallitus pitää 4–5 kokousta.

Vuosikokous pidetään Helsingissä tiistaina 19.3.2013. Vuosikokouksen yhteydessä on ansiopalkettien ja opinnäytepalkintojen jako, esitelmätilaisuus sekä tutkija- ja jäsentapaaminen.

1.2. Muut jäsentilaisuudet

Seura järjestää sydäntalven seminaarin perjantaina 25.1.2013 Tieteiden talolla (sali 505, Kirkkokatu 6, Helsinki). Seminaarin aihe on Häviävä metsäkirjallisuus – Olemmeko kadottamassa osan suomalaista metsäkuultuuria?

Kotimaan opintomatka järjestetään 31.8.–1.9.2013 ”Osaran aukeille” ja Rovaniemelle. Opintoretkeilyryhmä valmistelee. Käynnistetään vuosien 2014–2015 opintomatkojen suunnittelu.

1.3. Tutkimustoiminta

Metsähistorian Seura edistää metsähistorian tutkimusta ja perinteen tallentamista myöntämällä 500 euron palkinnon ansiokkaalle yliopiston pro gradu - ja ammattikorkeakoulujen opinnäytetyölle. Palkinnot jaetaan yhteistyössä Metsänhoitajaliiton ja METOn kanssa.

Puukauppa- ja muistojen tallennushankkeen tulokset tallennettiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistoon. Muistitietoaineistoon pohjautuvaa kirjaa kirjoitetaan vuoden 2013 aikana.

Seura, Lusto – Suomen Metsämuseo ja Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos järjestävät metsäalan valokuvien liittyvän seminaarin Metsä ja kuva Jyväskylässä 12.4.2013.

Seura tekee aloitteita metsähistorian tutkimus- ja julkaisuhankkeista sekä metsäperinteen tallennuksesta sekä kartoittaa ja välittää tietoa metsähistoriaan liittyvistä meneillään olevista tutkimushankkeista.

1.4. Julkaisutoiminta

Seura aloittaa yhteistyössä Luston kanssa keväällä 2014 julkaistavan Vuosilusto 10 valmistelut. Vuosilusto 10, jonka teema on valokuva, sisältää tieteellisiä artikkeleita ja esseitä. Lisäksi Vuosilustossa julkaistaan Metsähistorian Seuran ja Luston 20-vuotishistoriikit. Jäsenille lähetettävä Vuosilusto sisältyy seuran jäsenmaksuun.

Toimitetaan aiheita ja aineistoja julkaistavaksi metsä- ja historia-alan julkaisuissa ja lehdissä.

Seuran julkaisuja myydään Luston Puodissa (Punkaharju) ja Tiedekirjassa (Helsinki).

1.5. Asiantuntijatoiminta

Seuran jäseniä toimii asiantuntijoina erilaisissa alan hankkeissa ja mm. referee-arvioitsijoina kotimaisissa ja ulkomaisissa julkaisuissa.

1.6. Tiedotustoiminta

Seuran hallituksen nimeämä tiedotusryhmä kehittää Seuran tiedotusta osana seuran strategiaa. Seuran verkkosivut uudistetaan vuoden 2013 aikana.

Ylläpidetään metsähistorian harrastajien ja tutkijoiden tiedonvaihtoon käytettävää metsähistoria-sähköpostilistaa.

Jäsentiedote Susikko toimitetaan kolme kertaa seuran verkkosivuilla luettavana sähköisenä tiedotteena ja tarpeen mukaan jäsenille lähetettävänä monisteena.

Seuran toiminnasta tiedotetaan jäsentilaisuuksien ja jäsentiedotteen lisäksi esitteellä, verkkosivuilla, jäsenkirjeillä, sähköpostitse ja valtakunnallisten historia- ja metsätieteiden kanavien kautta.

Seura osallistuu Kirjajäsenillä Luston Metsäkuulttuuripäiville 14.–16.6.2013 ja yhteistyössä Luston kanssa Metsämessuille syksyllä 2013.

1.7. Muu toiminta

Seura ylläpitää yhteyksiä historia- ja perinneyhdistyksiin ja alan muihin yhteisöihin sekä kotimaassa että ulkomailla. Tavoitteena on keskinäinen tiedon ja kokemusten vaihto sekä yhteistyö ja työnjako. Erityisesti korostetaan yhteistyötä Suomen Metsämuseo Luston kanssa.

Seura osallistuu 11.–14.9.2013 Pohjoismaiseen metsähistoriakonferenssiin Islannissa. Seuralla on edustaja pohjoismaisten metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen yhteistyöryhmässä (kontaktgruppen).

2. Resurssit ja talous

Seuran toiminta pohjautuu vapaaehtoistyöhön. Luottamustehtävissä ja hankkeissa toimivien henkilöiden erilliskulut korvataan hallituksen määrittelemien perusteiden mukaan. Tarvikkeita ja palveluksia pyritään saamaan lahjoituksina. Opintomatkojen kulut katetaan osallistumismaksuilla ja avustuksilla.

Erilaisiin hankkeisiin, tutkimuksiin, seminaareihin, pohjoismaiseen yhteistyöhön, julkaisutoimintaan ja tiedotukseen haetaan ulkopuolista rahoitusta. Seuran toimistopalvelut ja tilinpidon hoitaa RT-Safir Punkaharjulta (Reija Turunen) sovittua korvausta vastaan.

Toiminnan tuotot muodostuvat opintomatkojen osallistumismaksuista. Varainhankintatuottoja ovat hankeavustukset, jäsenmaksut (á 25 €) ja kannattajajäsenmaksut (á 100 €). Liittymismaksua ei peritä.

Talousarvion toimintakulut vuonna 2013 ovat yhteensä 28 132 euroa. Jäsenmaksutuotot arvioidaan 9 600 euroksi. Seuran meno- ja tulo rakenne poikkeaa edellisvuodesta, koska tutkimushankkeiden osuus on selvästi pienempi ja Vuosiluston julkaisemisessa on nyt välivuosi.

Seuran yhteystiedot: Metsähistorian Seura, c/o Lusto, 58450 Punkaharju, puh. (015) 345 100, sähköposti: metsahistorian.seura@lusto.fi. Seuran kotisivun osoite saattaa muuttua vuoden 2013 aikana, mistä tiedotetaan jäsenille ja sidosryhmille.

Haarainvaaran hakkuutyömaa Rovaniemen maalaiskunnassa helmikuussa 1964. Hirvaan metsätyökoulun I kurssi 1963-64 kahvitulilla palstalla. Kuva Mikko Saukko, Hirvaan metsätyökoulun I kurssin kokoelma, Lusto.

Seminaarit ja tilaisuudet

Metsä ja kuva

Metsähistorian Seuran, Luston ja Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksen tutkijaseminaari perjantaina 12.4.2013 klo 10–16.30

Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos, rakennus H, sali H306 ks. kampuskartta <http://www.jyu.fi/tiedotus/wwwkartat/maps/>

Ohjelma

10.00–10.15 Seminaarin avaus, pj Heikki Roiko-Jokela

10.15–10.45 prof. Pijo Korhokangas, Valokuvat tutkimusaineistona

10.45–11.20 FT Jyrki Pöysä, Suomalaisen tukkilaiselokuvan alue- ja luokkahabitus; kommenttipuheenvuoro

11.20–11.55 MML Heikki Lindroos, Metsän historiaa toisintokuvauksin; kommenttipuheenvuoro

Lounastauko (omakustanteinen)

13.00–14.30 Digimetsä tutkimuskenttänä -hanke 2010–2012, kokemuksia ja tuloksia, prof. Hanna Snellman, toiminnanjohtaja Juhani Karvonen, intendentti Leena Paaskoski, hankkeen harjoittelijat

14.30–14.45 Tapaus Uittoteho, MH Lauri Hemmi

14.45–15.00 Kahvitauko

15.00–15.35 FM Harri Hölttä, Valokuva metsäaktivistin työkaluna; kommenttipuheenvuoro

15.35–16.10 VTM Olli Kleemola, Liittolainen vai vihollinen? Metsä visuaalisena elementtinä suomalaisissa ja saksalaisissa toisen maailmansodan sotavalokuvissa; kommenttipuheenvuoro

16.10–16.30 loppukeskustelu

Järjestäjät: Metsähistorian Seura, Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos sekä Lusto - Suomen Metsämuseo. Järjestelytoimikunta: prof. Ilkka Nummela, prof. Jari Ojala, prof. Pirjo Korhokangas, dos. Heikki Roiko-Jokela, VTT Jaana Laine ja FT Leena Paaskoski.

Seminaari on maksuton. Kahvitarjoilun järjestämiseksi ilmoittautumiset 5.4.2013 mennessä: Leena Paaskoski, leena.paaskoski(at)lusto.fi tai Metsähistorian Seura, c/o Lusto, 58450 Punkaharju.

Väitös metsänhoitajien maasta

MMT Lauri Vaara väittelee lauantaina 23.3.2013 klo 10 Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa Fabianinkatu 33, 4 krs. Vaaran valtiotieteellisen tiedekunnan yleisen valtio-opin ja talouden laitokselle laatima väitöskirja ”Metsänhoitajien maa, tutkimus metsäalan korporatismista” käsittelee metsäalan organisaatioiden historiallista kehitystä, vallankäyttöä ja vallankäytön tuloksia. Vastaväittäjänä toimii professori Jari Stenvall Lapin yliopistosta ja kustoksena professori Pertti Ahonen.

Häviävä metsäkirjallisuus Metsähistorian Seuran sydäntalven seminaari 25.1.2013

Tieteiden talolle kerääntyi tammikuun 25. päivänä 35 metsäkirjallisuuden nykytilanteesta kiinnostunutta osallistujaa. Seminaarin puheenjohtaja, mm. Helsingin yliopiston metsäkirjaston esimiehenä toiminut professori emeritus Matti Leikola kysyi, olemmeko kadottamassa osan suomalaista metsäkulttuuria nyt kun Suomessa lakkautetaan metsäalan kirjastoja ja supistetaan kokoelmia.

Metsäkirjaston kokoelmista digiaikaan

Tietoasiantuntija Liisa Siipilehto Helsingin yliopiston kirjaston Viikin kampuskirjastosta kertoi Metsäkirjaston 150-vuotisen historian olevan yhtä pitkä kuin Suomen korkeimman metsäopetuksen. Evon metsänhoitajakoulutus aloitettiin 1.3.1862. Samaan aikaan perustetun kirjaston kokoelman juuret ovat A. G. Blomqvistin pääasiassa Saksasta hankkimissa teoksissa. Kirjojen matka alkoi Evolta, kun opetus – ja kirjasto sen mukana – siirtyi Helsingin yliopistoon ensin Kirkkokadulle vuonna 1908 ja sieltä Metsätalolle vuonna 1939. Viikkiin kokoelmat siirrettiin vuonna 1999–2000. Kirjaston nimi muuttui useaan otteeseen: Metsänhoito Opiston Kirjasto, Metsätieteellinen seminaarikirjasto, Metsätieteellinen kirjasto ja lopulta Metsäkirjasto. Vuonna 1972 se nimettiin myös Metsä- ja puualan keskuskirjastoksi. Viikkiin muuton yhteydessä Metsäkirjasto yhdistyi osaksi Viikin tiedekirjastoa ja vuonna 2010 se liitettiin osaksi Helsingin yliopiston kirjastoa Viikin kampuskirjastoksi.

Painetussa muodossa olevia kokoelmia on karsittu harkitusti useaan otteeseen, mutta myös pakon edessä esimerkiksi Metsätalon vesivahingon vuoksi 1980-luvulla. Kun Viikin tiedekirjaston muodostamisen yhteydessä vuosituhaten vaihteessa mm. Helsingin yliopiston maatalouskirjasto, Luonnontieteiden kirjasto ja Metsäkirjasto liitettiin yhteen, voitiin poistaa paljon päällekkäisiä sarjoja ja lehtiä. Viikissä sijaitsevaan väestönsuojaan sijoitettu K-varasto tyhjennettiin vuonna 2005, jolloin osa julkaisuista siirrettiin suljettuun T-varastoon. Tuolloin osa aineistoista lähetettiin Varastokirjastoon, muutamia erikoiskokoelmia lahjoitettiin Lustoon ja loput

myytiin, jaettiin tai poistettiin kokonaan. Kirjaston avokokoelman kirjoja karsitaan edelleen, lähinnä kaksoiskappaleita ja vähän lainattuja. Uusia kursikirjoja pyritään saamaan yhä enemmän elektronisena.

Samalla kun painetut paikalliskokoelmat supistuvat, aineistoja digitoidaan verkkoon helposti tavoitettaviksi. Keskeiset kotimaiset vanhat metsäsarjat ovat jo verkossa avoimesti saatavilla. Esimerkiksi maamme vanhin metsätieteellinen julkaisusarja Acta Forestalia Fennica on kokonaan digitaalisessa muodossa Suomen Metsätieteellisen Seuran ansiosta. Viime vuosien aikana Kansalliskirjasto on digitoinut runsaasti myös metsäalan sarjoja, esimerkiksi Finska forstföreningens meddelandenin, Suomen Metsäyhdistyksen julkaisuja, Suomen metsänhoitolehden ja Metsänystävän. Kun vielä Metsäntutkimuslaitoksen koko julkaisutuotanto tulee verkkoon, voidaan metsäalan sarjojen sisältämän tiedon tavoitettavuudesta olla vähemmän huolissaan.

Viikin kampuskirjaston metsäalan toimialavastaavana Liisa Siipilehto toivoi yleisöltä neuvoja. Onko mahdollista määritellä keskeinen painetun metsäkirjallisuuden kokoelma, ei kuitenkaan välttämättä yhdessä paikassa säilytettävä kokonaisuus? Miten voidaan taata, että tällainen kokoelma tulee säilymään myös tulevaisuudessa? Miten turvataan seuraavien sukupolvien asiantuntemus ja arvostus vanhaa metsäkirjallisuutta kohtaan?

Kansallinen kokoelmapolitiikka

Helsingin yliopiston kirjaston Viikin kampuskirjastonjohtaja Ari Muhonen aloitti esityksensä kirjaston kokoelmapolitiikan uudella paradigmatilla. Se tarkoittaa sitä, että mikään kirjasto ei voi enää ostaa kaikkea tarvittavaa aineistoa itselleen, eikä säilyttää kaikkea vanhaa. Asiakkaat saavat tarvitsemansa aineiston, mutta suurta merkitystä ei ole enää sillä, missä sitä säilytetään. On siirryttävä julkaisujen omistuksesta niiden saatavuuteen (”just on time”), teoksia ei enää säilytetä varmuuden vuoksi (”just in case”). Laajennetulla kirjan elinkaarimallilla tarkoitetaan sitä, että kirja on siellä, missä sille on eniten potentiaalista käyttöä.

Helsingin yliopiston kirjaston budjetissa tilakuluilla on suuri osuus. Nyt kirjastojen tiloja on ryhdytty entistä enemmän kehittämään oppimisympäristöiksi. Tilojen ensisijaisena käyttötarkoituksena ei ole painettujen kokoelmien säilyttäminen.

Valmistelussa olevan kansallisen kokoelmapolitiikan lähtökohtana ovat asiakkaiden tiedon tarpeet. Tavoitteena on perustaa kansallisen tason vapaaehtoinen yhteistyöjärjestelmä, joka perustuu kunkin kirjaston kokoelmapolitiikkaan.

Siinä kirjastot määrittelevät vahvuusalueensa ja asettavat lainakokoelmat yhteiskäytön piiriin. Näin myös harvemmin omassa kirjastossa käytetty aineisto saadaan yhteiseen käyttöön. Tämä edellyttää asiakastoimista tilausjärjestelmää.

Suomen kansalliset resurssit ovat Kansalliskirjasto ja Varastokirjasto. Kansalliskirjasto säilyttää kaiken kotimaassa painetun aineiston Fennica-kokoelmassaan ja Varastokirjasto ottaa vastaan kaikista teoksista yhden kappaleen kaikkien lainattavaksi.

Viikin kampuskirjaston vahvuusalueet ovat maa- ja metsätalous, eläinlääketiede, farmasia ja biotieteet. Kirjastossa tullaan edelleenkin säilyttämään kansallisesti tärkeät aineistot, yliopiston omat tutkimukset ja opinnäytteet sekä omien vahvuusalueiden ajankohtaiset ja toisaalta historialliset kokoelmat. Kaikki metsäalan aineisto on edelleen saatavilla, mutta ei välttämättä enää avokokoelmassa.

Lopuksi Ari Muhonen kiteytti ajatuksensa intialaisen, 1930-luvulla kirjastotieteen lait muotoilleen S.R. Ranganathanin lauseeseen: ”Joka lukijalle kirja, joka kirjalle lukija.”

Kirjastojen ulkoistaminen tehokkuuden ja nopeuden nimissä

Julkaisutoimittaja Seppo Oja Metsäntutkimuslaitokselta tarkasteli metsäalan kirjallisuuden häviämistä maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Eri tieteenalojen tutkimuslaitosten kirjastojen kohtalo on kaikkialla vastaavanlainen kuin lakkautetun Metsäntutkimuslaitoksen kirjaston. Globaaliin kirjastojen tilaan voi tutustua lukemalla Kaj Ekholmin kirjaa ”Haavoittuneet kirjastot”.

Prosessijohtamismallissa organisaation toiminnot jaetaan ydin- ja tukitoimintoihin, jotka voidaan ulkoistaa. Näin käy myös kirjastoille, jotka luokitellaan tukitoiminnoiksi. Uusi organisaatio, Luonnonvarakeskus aloittaa toimintansa 1.1.2015, jolloin Metla, MTT ja RKTL yhdistetään. Yhdistettävien laitosten kirjastojen tilanne on edelleen auki. Ei tiedetä, mitä näiden laitosten kirjoille, tai mitä niistä silloin on enää jäljellä, tapahtuu. Kirjat käsitetään monistetuiksi tuotteiksi, joita painetaan paljon. Siten yksittäisten kappaleiden hävittäminen ei näytä mitenkään ongelmalliselta. Mutta esimerkiksi kirja, jonka Yrjö Ilvessalo on omistanut ja joka sisältää hänen omia merkintöjään, on yksilö. Omistushistoriaa sisältävien teosten kautta voidaan selvittää esimerkiksi sitä, mihin tutkijan ajattelu on perustunut.

Säästettäväksi ei tulisi valikoida vain teoksia, jotka nyt ovat muotia tai pelkästään ulkoasultaan kauniita, vaikkapa nahkaselkäisiä. Eniten hävitetään vaatimattomia pienpainatteita ja muita päällisin puolin huomaamattomia organisaatioiden luetteloita ja jopa niinkin uutta aineistoa kuin 1970-luvun puhelinluetteloita, joita ei ole enää tallessa. Tämä on huolestuttavaa, kun priorisointia painotetaan ja tilaa vievät painetut aineistot on saatava tehokkaaseen käyttöön. Tuloksena on, että mikä ei nyt vaikuta tarpeellista,

voidaan hävittää. Painetut julkaisut ovat kuitenkin myös osa kulttuuriamme ja sellaisenaankin tärkeitä arvostaa ja säilyttää.

Julkaisujen siirtäminen digitaaliseen muotoon on hyvä asia. Mutta ei tule luottaa siihen, että digitaaliset versiot säilyvät ikuisesti. Painetussa muodossa olevista voi aina hajasijoittamisen ansiosta säästyä yksi tai useampia kappaleita.

Homekellareista etätyöskentelyyn

Metsähistorian seuran puheenjohtaja Tapani Tasanen tarkasteli metsäalan kirjallisuuden ja aineistojen saatavuuden muutosta 1990-luvulta nykypäivään. Tasanen kertoi, että hän teki väitöskirjaansa 12 vuotta vuosina 1992–2004.

Vanhojen tietoaaineistojen selailu ja käyttöön saaminen 1990-luvun alussa oli hankalaa. Erityisesti Turun yliopiston kirjastossa tarvittava aineisto piti tilata suljetusta varastosta eikä siellä päässyt itse tutkimaan hyllyjä lainkaan. Tasanen muisteli Metsäkirjaston kellarin vanhoja arvokkaita väitöskirjoja, joita piti mennä saattajan kanssa tutkimaan ”kaasunaamarit” päällä homevaaran vuoksi.

Tutkijan työmenetelmät tietoaaineistojen käyttämiseksi ovat parantuneet huomattavasti. Alkuvaiheessa aineistoja kerättiin kopioimalla kopiokoneella, sitten mm. digitoimalla aineistoja omalla kannettavalla skannerilla ja viime vaiheessa kameralla valokuvaamalla. Nykyisin verkostakin löytyvät 1800-luvun metsäaiheiset artikkelit kopioitiin mikrofilmeiltä. Tutkijan työ on kaikin puolin paljon helpompaa kuin ennen. Myös matkakulut ovat pienet verraten aikaan ennen kopiokoneitakin, kun työvälineinä olivat vain kynä ja paperi ja se, mitä haluttiin kopioida, kirjoitettiin muistiin käsin.

Vanhojen metsäalan aineistojen tilanne on kaiken kaikkiaan Tasasen mielestä parantunut. Painetuilla aineistoilla on hyvät ja kuivat tilat, kosteus ja home eivät enää ole uhkana. Kortistot ovat muuttuneet tietokannoiksi, julkaisuja saa itse digitoida ja suljettuihin kokoelmiin pääsee itse tutustumaan, vaikkakin saatettuna. Varastokirjasto toimittaa aineistoja nopeasti aina tarvittaessa. Monissa asioissa on menty hyvään suuntaan ja parannusta on tapahtunut paljon, mutta toisaalta erityisesti Metlan kirjaston kohtalo on surullinen.

Kotimainen metsäkirjallisuus tallessa Lustossa

Suomen Metsämuseo Lusto avattiin vuonna 1994. Aluksi museolla ei ollut yhtään kirjoja, kertoi Luston näyttely- ja projektipäällikkö Pekka Lehonkoski. Vähitellen henkilökunnan käsikirjasto muotoutui perikunnilta tulleista aineistoista ja muista lahjoituskirjoista. Tähän kirjastoon on kerätty pääasiassa kotimaista ja pohjoismaista aineistoa. Erityisesti on otettu huomioon ja liitetty kokoelmaan metsäalan pienpainatteet, jotka on saatu Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion kirjastosta. Tapiossa oli säästetty

omaan julkaisuutuotantoon kuuluneiden painotuotteiden ja oppaiden arkistokappaleet vuodesta 1906 lähtien. Näitä pienpainatteita on yleensä vaikea löytää kirjastoista, mutta ne ovat hyviä aineistoja esim. näyttelyitä tai tutkijoita varten.

Lusto pyrkii säilyttämään keskeisiä kotimaisia sarjoja ja lehtiä sekä sidottuina kokonaisuuksina että irtonumeroina. Yhteensidotuissa sarjan osissa on useimmiten poistettu irtonumeroiden päällyskannet ja mainossivut, jotka ovat kuitenkin tärkeitä esimerkiksi museoille ja näyttelyitä rakennettaessa. Pitkiin sarjoihin sisältyviä irtonumeroita on vaikea saada koottua kattavasti, mutta vähitellen nämäkin kokoelmat täydentyvät Lustossa.

Metsämuseo Lusto ja Viikin kampuskirjasto ovat tehneet hyvää yhteistyötä. Esimerkiksi A. K. Cajanderin kokoelma on siirretty Lustoon yhtenä kokonaisuutena. Yhteistyötä museon ja kirjaston välillä on sekin, että duplikaattien karsinnan jälkeen huomattiin, että Viikistä puuttui yksi Metsätaloudellisen aikakauskirjan laajempi versio ja se saatiin täydennyksenä Lustosta. Samassa sarjassa julkaistiin sekä suppeat että laajat painokset ja osasta vieläpä ruotsinkieliset versiot. Metsätaloudellisen aikakauskirjan laajaa versiota ei ollut edes Varastokirjastossa.

Lehonkoski on huomannut, että saman painoksen eri niteet voivat olla hyvinkin erilaisessa kunnossa. Säilytyspaikalla ja olosuhteilla on merkitystä, samoin paperilaadulla. Voi vain arvailla, miten kirjat ovat säilyneet sadan tai jopa tuhannen vuoden päästä? Lahjoituksista ei enää ole odotettavissa mitään merkittäviä täydennyksiä Luston kokoelmiin. Suurin osa Suomessa painetusta metsäalan kirjallisuudesta on käytännössä katsoen tallessa.

Pelastusoperaatioita ja autotallivarastoja

Hämeen ammattikorkeakoulun metsänhoidon lehtori Antti Sipilä on ”asekätäjän” roolissa osallistunut useiden kirjastojen tyhjennysten yhteydessä kirjojen pelastusoperaatioihin. Näitä olivat mm. Hämeen-Uusimaan metsäkeskuksen kirjaston tyhjennys ja Metlan kirjaston kokoelmien poistaminen. Hänen autotallinsa kautta moni kirja on kierrätetty uusille omistajille. Sipilän oma metsäkirjallisuuden kokoelma on yhteensä noin 200 hyllymetriä.

Mitä pitäisi säilyttää? Sipilä ei ole huolissaan Metlan sarjoista, mutta muut vanhimmat metsäsarjat olisi kaikki säästettävä. Myös pienpainatteet ovat tärkeitä, mutta äsken saatiin tietää, että Lustolla niitä on kattavasti. Ammattilehdet ovat myös uhanalaista aineistoa, sillä niitä ei yleensä säästetä. Esimerkiksi Metsämies ja Metsänhoitaja -lehdet ovat kulttuurihistoriaa ja niiden vanhimmat numerot kannattaa säilyttää.

Metsäkirjallisuus on muutakin kuin kirjoja ja lehtiä. Esimerkkinä Sipilä kertoi, että eräässä pelastusoperaatiossa löytyi A. G. Blomqvistin matkakertomus Venäjältä. Matkallaan hän oli kerännyt käsityömalleja. Esineet löytyivät Lustosta, mutta kertomus täydensi tietämystä niistä. Kirjojen keräys vaatii uteliaisuutta, mutta myös osaamista. Lopuksi Sipilä

totesi, että Evon toimipisteen kirjasto säilyy. Teokset eivät mene poistoihin, eivät ainakaan paperinkeräykseen tai roskalavalle. Kirjaston kokoelmaan kuuluvat teokset on myös luetteloitu.

Metlan kirjaston jäljelle jääneet paperit

Erikoissuunnittelija Jarmo Saarikko Metsäntutkimuslaitoksen kirjastosta kertoi, että Metlan johto on jo vuodesta 2004 lähtien halunnut ajaa kirjaston alas, samoin omat kirjastopalvelut. On huomattava, että kun kirjaston kokoelmista luovutaan, myös kirjastohenkilöstöä vähennetään.

Kirjasto ei kuitenkaan ole arkisto, museo tai varasto, kuten monesti kuvitellaan. Vaikka Tikkurilan Jokiniemen kirjastorakennuksesta luovuttiin, pidetään kaikki laitoksen tutkijoiden julkaisut painettuina tallessa. Kaikki Metlan omat julkaisusarjat on nyt digitoitu ja ne tulevat avoimeen julkaisuarkistoon. Myös muut Metlan aineistot, kuten monisteet ja esitteet, digitoidaan. Kaiken kaikkiaan Metlan kirjastosta on kertynyt neljä lavalista painettua aineistoa jätepaperikeräykseen. Arvokkaat ja vanhat kirjat otettiin kuitenkin ensin talteen ja ennen jokaisen nimekkeen poistoa tarkistettiin, että se löytyy Varastokirjastosta. Jäljellä on edelleen 50–60 hyllymetriä. Tietoasiantuntija Arja Hyvärinen Metlan kirjastosta kysyikin yleisöltä, minne vielä voitaisiin tarjota kotimaista ja ulkomaista metsäalan kirjallisuutta.

Alustusten jälkeen Matti Leikola avasi keskustelun

Esitettiin kysymys, ottaako Varastokirjasto vastaan mitä julkaisuaineistoa tahansa. Ari Muhonen vastasi, että Varastokirjastolla on lakisääteinen velvollisuus ottaa vastaan kaikkea, mutta vain yksi nide kustakin nimekkeestä. Ylimääräiset Varastokirjastoon lähetetyt aineistot hävitetään.

Tällä hetkellä ollaan tilanteessa, että Varastokirjastokin täyttyy eikä sille ole myönnetty lisärahoitusta. On pohdittu, mitä tehdään vähän käytetyille aineistolle. Kansainvälisestä työnjaosta haetaan nyt ratkaisua siihen, ettei jokaisen maan tarvitsisi säästää kaikkea.

Kysyttiin myös, pitäisikö metsäyhtiöiden arkistoista olla huolissaan. Ovatko ne katoamassa? Esko Pakkanen kertoi, että tilanne vaihtelee yhtiöittäin. Joillain yhtiöillä aineistot ovat arkistossa, osalla kirjastossa. Osa yhtiöiden kirjastoista on jo hävitetty. Kaikkein suurimpien metsäyhtiöiden aineistot ovat hyvin tallessa, mutta eri paikkoihin sijoitettuna ja niitä on sen vuoksi vaikea käyttää.

Kysyttiin kirjastoihin ja muualle tehtävistä lahjoituksista. Liisa Siipilehto vastasi, että esimerkiksi Viikin kampuskirjasto ottaa vastaan pieniä määriä kirjalahjoituksia, mutta sillä edellytyksellä, että lahjoitettuja kirjoja voidaan käsitellä kuten kirjaston omiakin. Kirjasto ottaa kokoelmiinsa pääsääntöisesti yhden kappaleen kutakin teosta. Kirjastossa tehdään tietokantatarkistukset Varastokirjaston kokoelmista. Jos nimeke puuttuu sieltä, Varastokirjastoon lähetetään yksi kappale kyseistä teosta. Kirjastossa tarkistetaan myös Luston ja Saran aineistot. Lopulta poistettaviksi jääneet myydään tai asetetaan ilmaiseksi tarjolle kirjaston aulaan. Pääperiaatteena on, että kaikille lahjoituskirjoille yritetään löytää jokin sijoituspaikka. Kotimaisia sarjoja tai sarjojen osia otetaan vain poikkeustapauksissa, mutta eripainoksia ei lainkaan. Ennen kirjojen tuontia kannattaa ottaa yhteyttä kirjastoon.

Kysyjät osoittivat kiinnostusta myös venäjänkielistä metsäkirjallisuutta kohtaan. Suomessa olisi säilytettävä myös sitä jonkin verran. Metlan omistamat venäjänkieliset julkaisut on lähetetty Itä-Suomen yliopiston kirjaston Joensuun toimipisteeseen ja Varastokirjastoon. Venäläinen kirjallisuus onkin hyvä keskittää Joensuuhun, missä se hyödyttää juuri siellä tehtävää metsäalan tutkimusta.

Poimintoja puheenjohtajan keskusteluyhteenvedosta

Puheenjohtaja totesi, että lähestymme Suomessa tilannetta, että kirjavarastot ovat lähes täynnä.

On huomattava, että tietyt vanhat asiat tulevat uudelleen muotiin, esim. pienaukkohakkuita tutkittiin 1800-luvulla. Varsinkin metsäalalla eivät 100 vuoden takaiset aatteet vanhene kovin nopeasti, lukuunottamatta esimerkiksi geeniteknologiaa.

Raja metsätieteellisen kirjoittamisen ja kaunokirjallisuuden välillä on hyvin liukuva. Esimerkiksi 1900-luvulla Kalle Kajander tuli tunnetuksi kaunokirjallisuuden kautta, mutta hän kirjoitti myös metsäalan tietokirjallisuutta kuten esim. Metsät ja yhtiöt -kirjan. Erä-, luonto- ja metsäkirjallisuuden välille ei voida myöskään vetää selviä rajoja.

Viikkaan keskustelun päätteeksi puheenjohtaja ehdotti, että analyysi

metsäalan kirjallisuuden säilymisen tilanteesta olisi tarpeen. Kipeimmät kohdat on tuotava esille, ettei hukata mitään tärkeää ja harvinaista aineistoa. Voitaisiin perustaa työryhmä määrittelemään ne tietoaineistot, joiden säilyminen olisi vähintään turvattu. Olisi hyvä tietää, minne ollaan matkalla ja selvitetäisiin tilanne etsimättä kuitenkaan syyllisiä. Metsäkirjallisuuden ”lavalle heittoa”, sanontaa jota tässä seminaarissa useassa yhteydessä käytettiin, tulisi yleisesti paheksua.

Liisa Siipilehto

kuvat Markku Rauhalampi ja Liisa Siipilehto

Lisälukemista:

Ekholm, Kai. 2004. Haavoittuneet kirjastot: johdatus kirjastojen 1900-luvun kohtaloihin. BTJ ja Kirjastopalvelu.

Tasanen, Tapani. 2004. Läksi puut ylenemähän. Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsäteollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/maa/mekol/vk/tasanen/>

Viitala, Eeva-Liisa. 2009. Aikamatka erämaahan - Evon metsäopiston kirjastoa etsimässä. Verkari 3/2009. <http://www.helsinki.fi/kirjastot/verkari/2009/03/annicorona.html>

Viitala, Eeva-Liisa. 2012.

Kumppanuuden kasvutarina – Viikin kampuskirjaston kevään 2012 vitriininäyttely. Verkari 4/2012. <http://blogs.helsinki.fi/verkari-lehti/kumppanuuden-kasvutarina-viikin-kampuskirjaston-kevaan-2012-vitriininayttely>

Opintoretkeilyt ja matkat

Opintomatka Osaran aukeille ja Rovaniemelle syksyllä

Tämän vuoden kotimaan opintomatka suuntautuu Rovaniemelle sekä entisille Osaran aukeille, Pudasjärven ja Taivalkosken kuntien alueille.

Järjestelyt ovat vielä kesken ja lopulliset päätökset tekemättä, mutta matkaa on kaavailtu kaksipäiväiseksi ja sen todennäköinen ajankohta on 31.8.–1.9.2013.

Matka alkaa lauantaiaamuna Rovaniemen rautatieasemalta. Ensimmäisen päivän kohteita ovat tiedekeskukset Pilke ja Arktikum sekä Lapin metsä-museo Rovaniemellä. Iltapäivällä matka jatkuu kohti Taivalkoskea, jossa majoitutaan ja saunotaan. Sunnuntaina tutustumme Osaran aukeille kasvaneisiin metsiin ja kuulemme bussissa ja maastossa asiantuntijoiden esitelmää aukeiden synnystä ja metsittämisestä sekä niiden erilaisista paikallisista ja valtakunnallisista vaikutuksista. Myös Kalle Päätalon kotitalo Kallioniemi kuuluu matkakohteisiin. Illansuussa palataan bussilla Rovaniemelle.

Matkan järjestelyistä vastaa seuran puheenjohtaja Tapani Tasanen. Kohteisiin ja ohjelmaan on vielä mahdollista vaikuttaa, hyvät ideat ovat tervetulleita. Matkan tarkempi ohjelma ja hinta julkaistaan kevään Susikossa 2/2013.

Latviaa ja Liettuaan suuntautuva opintomatka siirtyy ensi vuoteen. Tänä vuonna seura ei järjestä ulkomaanmatkaa.

Tapani Tasanen
tapani.tasanen(at)seamk.fi

Hakkuualueen raivaus laahaussinkkimenetelmällä käynnissä. Suuri kuusi kaatumassa. Metsähallituksen Pohjois-Taivalkosken hoitoalue 2.11.1955. Kuva Y. Timonen, Metsähallituksen kokoelma, Lusto.

Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi syyskuussa Islannissa

Perinteinen pohjoismainen metsähistoriakonferenssi järjestetään vuorolleen Islannissa 11.–14.9.2013. Konferenssin seminaariosuus pidetään Reykjavikissa ja opintoretket tehdään lähialueille. Seminaarin pääteema on vieraiden puulajien käyttö eri maissa. Esitelmät on pyydetty Pohjoismaiden lisäksi Färsearilta. Pohjoismaiden lisäksi osanottajia kutsutaan Färsearilta, Irlannista ja Skotlannista. Konferenssin kieli on englanti.

Osallistumismaksu sisältäen ohjelman ja täysylläpidon on 760,- euroa. Järjestäjät ovat hakeneet tukea eri rahastoista ja lopullinen osallistumismaksu on todennäköisesti paljonkin alempi. Finnairin edestakainen suora lento Helsinki–Reykjavik (meno ke ip, paluu su aamu) maksaa noin 365,- euroa (päivän hinta). Matkaan voi tietenkin kukin liittää lisävuorokausia.

Suomen osallistujakiintiö on 8–10. Lisätietoja asiasta kiinnostuneille ja ennakkoilmoittautumiset: Markku Rauhalhti, rauhalhti(at)kolumbus.fi, 050-68 980.

Markku Rauhalhti

Program “Nordic Forest History Conference in Iceland

Wednesday, 11/09/2013

15:00/16.00 Departure by flybus from Keflavik Airport
Accommodation at the Grand Hotel, Reykjavik; dinner
20:00 Visit to The Botanical Gardens in Laugardal, 10 minutes walk
21:30 Assembly at the Grand Hotel

Thursday, 12/09/2013

08:00 Excursion to Borgarfjörður, West Iceland:

- * The Settlement Centre: Saga center and exhibition
  - * Stálpastaðir Forest at Skorradalur refreshments in the forest
  - * Snorrastofa at Reykholt, where Snorri Sturluson lived
  - * Barnafossar Waterfalls, driving a highland road Kaldidalur to Thingvellir
  - * Þingvellir National Park. The Alþing general assembly (The Icelandic Parliament) was established around 930
- 20:00 Dinner
21:00 Meeting of the Contact Group after dinner

Friday, 13/09/2013

Early swimming in Laugardalslaug pool optional

09:00 Seminar at the Grand Hotel: "Use of exotic tree species in afforestation, with emphasis on historical, economic and ecological aspects".

- * Norway: Bernt Håvard Øyen, Direktör "Stiftelsen Bryggen" Bergen. "Use of exotic tree species in afforestation in Norway".
  - * Denmark: Peter Friis Møller, forstkandidat, Danmark. "Opportunities and problems with introduced tree species in the Danish forests – in a historical perspective".
  - * Sweden: Erik Valinger Professor, Umeå, Sverige. "The introduction of Lodgepole pine (Pinus contorta) in Sweden".
  - * Iceland: Dr. Þróstur Eysteinnsson, Division Chief, National Forest, Iceland. "There can be no forestry in Iceland without exotic trees".
  - * Faroe Islands: Trondur Leivsson, Chief Conservator, Dept of Woodlands, Landscaping and Recreation, Faroe Islands. Topic not named.
  - * Finland: D.Sc. (For.) Seppo Ruotsalainen, Researcher, Finnish Forest Research Institute. "History of exotic tree species in Finland".
- 11:00 Visit to The National Museum, which celebrates it's 150th birthday in 2013
13:30 Seminar continues
19:00 Dinner

Saturday 14/09/2013

08:00 Day trip to South Iceland:

- * Geothermal Plant, exhibition
  - * Soil Conservation Service, Gunnarsholt. Lunch at Gunnarsholt
  - * Plant nursery at Tumastaðir, Arboretum at Múlakot and Seljalandsfoss Waterfall
- 17:00 Arrival at Grand Hotel. Swimming in Laugardalslaug pool optional
19:00 Gala Dinner

Sunday 15/09/2013

04:30 Departure to Keflavik Airport by flybus

07:00-08:45 With the departure of respective flight from Iceland

Kirjat

TARJOUKSET
METSÄHISTORIAN SEURAN JÄSENIILLE

Tarjoukset voimassa 31.3.2013 asti

TIINA SUOPAJÄRVI

Sukupuoli meni metsään
Luonnon ja sukupuolen polkuja
metsäammattilaisuudessa

32,- NYT 20,-

KATJA TERVO

Metsän hiljaiset
Metsätöiden rakennemurrosten
kolme sukupolvea

29,- NYT 20,-

KAISU KORTELAINEN

Penttilän sahayhteisö ja työläisyys
Muistitietotutkimus

32,- NYT 20,-

Metsäteollisuuden maa 1-5
PÄÄTOIMITTAJA MARKKU KUISMA

Sarjan osat:

- MARKKU KUISMA: **Metsäteollisuuden maa – Suomi, metsät ja kansainvälinen järjestelmä 1620–1920**
- KAI HÄGGMAN: **Metsän tasavalta – Suomalainen metsäteollisuus politiikan ja markkinoiden ristiaallokossa 1920–1939**
- JUHANA AUNESLUOMA: **Paperipatruunat – Metsäteollisuus sodassa ja jälleerakentamisessa 1939–1950**
- NIKLAS JENSEN-ERIKSEN: **Läpimurto – Metsäteollisuus kasvun, integraation ja kylmän sodan Euroopassa 1950–1973**
- MARKKU KUISMA (TOIM.): **Kriisi ja kumous – Metsäteollisuus ja maailmantalouden murros 1973–2008**

Sarja 185,- NYT 80,-
Osa á 42,- NYT 20,-

Tarjoukset voimassa 31.3.2013 asti
verkkokaupassa www.finlit.fi/kirjat (syötä kampanjakoodi METSÄ)
ja kirjamyymälässä Mariankatu 7, Helsinki, p. 0201 131 222

Porilaisen sukuyhtiön nousu, loisto ja loppu

Koivuniemi Jussi. Sukuyhtiön aika. Rosenlew 1853-1987. Rosenlew-museo, Satakunnan Museo. 811 s. 2011.

Tamperelaisen dosentti Jussi Koivuniemen Rosenlew-historia on yksi maamme perusteellisimpia ja parhaita yrityshistorioita. Se kertoo porilaisten Rosenlewien perheyhtiön vaiheet 1800-luvun puolivälistä alkuvuoteen 1987, jolloin yhtiö myytiin Rauma-Repolalle.

On kuitenkin väärin puhua pelkästään Rosenlewestä ja perheyhtiöstä, sillä suvun omistusriitojen seurauksena vuosisadan alussa osakeyhtiöksi muutetun yhtiön toiseksi pääomistajaksi tuli von Frenckellien suku vuonna 1916; perheyhtiöstä tuli sukuyhtiö. Rosenlewien riidat aiheutuivat paljolti siitä, että yhtiön liiketoiminnan perustajan Carl Fredrikin kahdella pojalla oli yhteensä 17 lasta, joiden näkemykset yhtiön suunnasta poikkesivat isiensä jälkeen melkoisesti toisistaan. Vaikka sittemmin omistuspohja laajeni ja yhtiö meni pörssiinkin, nämä kaksi sukua säilyivät loppuun asti Oy W. Rosenlew Ab:n pääomistajina. Hieman yllättävänä voi pitää sitä, että kansainväliseksi ja monialaiseksi kasvanut yhtiö ankkuroitui koko historiansa ajaksi Poriin, tai oikeammin Björneborgiin, sillä yhtiö oli loppuun saakka ruotsinkielinen. Yhtiön merkitystä Porille kuvaa sekin, että enimmillään vuonna 1974 Rosenlewin palveluksessa oli reilut 6 000 henkeä, useimmat heistä tietysti kaupunkilaisia.

Alkuajat kauppiastaustainen Rosenlew tunnettiin sahayhtiönä, mutta melko pian oltiin mukana myös laivanvarustuksessa, ja vuonna 1877 yhtiö hankki omistukseensa Porin Konepajan. Konepajatoiminnasta eli metalliteollisuudesta tulikin sitten yhtiön toinen tukijalka, tai ainakin iso kustannuspiste. Aluksi rakennettiin paljolti laivoja (mm. 33 höyrylaivaa vuosina 1884–1903), mutta ohjelmaan tuli kaikkea muutakin, kuten höyrykattiloita, junanvaunuja, lokomobiileja, lämmivesiputkia ja sahakoneita. Sotien välillä konepaja tuli tunnetuksi etenkin maatalouskoneistaan (ensimmäiset Sampo-puimurit vuonna 1925) ja kotitalouskoneistaan (esimerkiksi vuonna 1937 Porissa tehtiin 44 000 lihamyllyä). Tuotteita oli vaikka kuinka paljon, vaikkapa raakaöljymootoreista luistimiin ja silitysrautoihin. Sotakorvaukset toivat työtä ja rahaa Porin Konepajallekin ja sen jälkeen kotitalouskoneista (jääkaapit, pesukoneet, liedet ym.) tuli konepajan tärkein tuoteryhmä, maatalouskoneista (mm. leikkuupuimurit) toiseksi tärkein. Ja tehtiin paljon muutakin, mm. teollisuusrobotit tulivat ohjelmaan 1970-luvulla.

Tuotteita tuli ja meni, ja yhtiön liiketoimien monipuolisuus jatkoi kasvuaan; ideoiden puutteesta ja niiden rohkeasta toteuttamisesta ei ainakaan voi moittia yhtiötä eikä etenäkään sen johtoon vuonna 1969 tullutta Gustav Rosenlewia. Valitettavasti kaikki liikeideat eivät osoittautuneet kannattaviksi, eivätkä aina oikein vanhatkaan.

Metsäteollisuus säilyi kuitenkin Rosenlewin päätoimintona 1950-luvulle, ja vielä sen jälkeenkin, mikäli mukaan lasketaan pakkausteollisuus, jossa

tosin muovituotteiden osuus alkoi voimalla kasvaa 1960-luvulla; kuitenkin vielä vuonna 1970 paperisäkkien osuus oli pakkaustoimialan liikevaihdosta puolet.

Vuonna 1920 yhtiö oli näet päässyt laajentumaan pitkään kaavailtuun paperiteollisuuteen, kun Porissa lähti käyntiin sellu- ja paperitehdas; samalla päästiin ratkaisemaan ongelmana ollut sahojen jätepuun ”loppusijoitus”. Osa tuotetusta voimaperistä ryhdyttiin jalostamaan omassa pakkaustehtaassa. Tuolloin yhtiöllä oli toinenkin paperitehdas, vuoden 1916 ”fuusion” mukana tullut vanha Frenckellin paperitehdas Tampereella; se kuitenkin lopetettiin vuonna 1929. Sahoja oli yhtiöllä siihen aikaan kaksi, Seikun saha Porissa sekä Yhdyspankin ”välittämä” Kuusiluodon saha Torniossa, jonka toiminta loppui kuitenkin saksalaishävitykseen vuonna 1944. Myöhemmin 1970-luvun lopulla ostettiin vielä Parkanon saha (ja talotehdas), miksiö-hän? Olihan Seikun saha juuri modernisoitu yhdeksi maamme parhaista, eikä Porin selluteollisuuden puuntarve varmaan tarvinnut toista haketuslaitosta, etenkin kun sahat tekivät tappiota lähes koko 1970- ja 1980-luvun muutamaa poikkeusvuotta lukuun ottamatta.

Rosenlewin paperiteollisuus oli ollut yhtiön kannattavin osa aina 1960-luvulle, jolloin sen tuloksetekokyky alkoi tuntuvasti heiketä. Tuotteet olivat laadukkaita, mutta tehdas oli pieni ja vanhanaikainen, eikä sukuyhtiöllä ollut oikein varoja eikä kaikilla halujakaan tehtaiden modernisoimiseen tai uusien rakentamiseen; siinä oli näet helposti kyse vähintään yhtiön liikevaihdon kokoisesta investoinnista. Muilla toimialoilla päästiin paljon pienemmin panoksin etenemään, joskaan ei aina kovin kannattavasti.

Ratkaisua kemiallisen metsäteollisuuden kehittämiseksi haettiin parinkymmenen vuoden ajan, mutta tuloksetta. Ratkaisu oli lähellä 1970-luvun taitteessa suunnitellussa Satasellu-hankkeessa. Se oli yhteisprojekti Serlachius-, Nokia- ja Kyro-yhtiöiden kanssa, mutta se kaatui toisaalta Metsäteollisuuden Keskusliiton investointilupamenettelyyn, toisaalta politiikkaan. ”Projektille oli vaikea saada lupaa ellei siinä olisi mukana Keskustapuolueelle ja puunmyyjille läheistä tahoa. Metsäliitto vaati puolet osakkeista. Se myös halusi rakennuttaa tehtaan pohjoiseen kehitysalueille ja hoitaa puunhankinnan. Ehdot olivat liian kovat.”

Länsirannikon sellutehdashanke toteutui kuitenkin muutama vuosi myöhemmin Metsä-Botnian Kaskisten tehtaan muodossa; siinä vaiheessa Rosenlew oli kylmästi tiputettu porukasta pois, ja Metsäliiton kumppaneina olivat Serlachius ja Nokia. Koivuniemen haastatteleman Timo Hiilloksen mukaan tämän ”pudotuspelin” siirtoja johti MTK:n puheenjohtaja Veikko Ihamuotila, ”Iso-Musta”, presidentti Kekkonen avustamana.

Tappiosta huolimatta Rosenlewilla jatkettiin uuden ajan suunnittelua. Monenlaisia strategioita hahmoteltiin, ja johtavina vaihtoehtoina olivat erilaiset yhteistyökuviot ja fuusiot sekä uuden ison paperitehtaan rakentaminen. Pöyryn konsulttiyhtiö oli näissä kaavailuissa yhtiön johdon apuna, mutta ainakin näin jälkikäteen tuntuu merkilliseltä asiantuntemukselta suositella isoa sanomalehtipaperitehdasta 1970-luvun lopulla sekä

hienopaperitehdasta vajaan 10 vuotta myöhemmin. Erilaisista fuusiovaihtoehtoista neuvoteltiin pisimmälle Rosenlew-Schauman-Serlachius, mutta hanke kaatui rosenlewiläisten mukaan Schaumanin tehtaitten ylikorkeaan hinnoitteluun.

Koko konsernin kannattavuus oli etenkin 1970-luvulta alkaen huono, vaikka rönsojä karsittiinkin jonkin verran. Voittoa kuitenkin näytettiin – vuosia 1982 ja 1983 lukuun ottamatta – mutta se saatiin aikaan kirjanpitojärjestelyin. Niinpä kunnollisia osinkoja jaettiin joka vuosi, olihan se elinehto monille pääomistajista, ja ”osingon taso oli yhtiölle tärkeä tekijä sen uskottavuuden ja sijoittajien luottamuksen takia”. 1980-luvulla maksettiin osinkoina 55 milj. markkaa; samana aikana yhtiön tappiot olivat 137 miljoonaa eli osakepääoman verran.

Yhtiössä oli kuitenkin kaksi vahvaa tukijalkaa, jotka pitivät sitä pystyssä: metsät ja voimatalous. Rosenlew kuului niihin viisaisiin metsäyhtiöihin, jotka ymmärsivät alusta pitäen omien metsien (ja oman voiman) merkityksen. Syyttä ei yhtä sotien jälkeistä aikaa kuvaavaa lukua ole otsikoitu ”Metsät ja energia turvana” ja toista 1980-luvulta ”Energia ja metsät pitävät pinnalla”. Nämä perusresurssit luonnollisesti lisäsivät Rosenlewin houkuttavuutta fuusio- ja myyntineuvotteluissa. Myös näitä jälkimmäisiä käytiin, enenevästi 1980-luvulla.

Yhtiötä pyrittiin samanaikaisesti kehittämään myös itsenäisenä, mutta omistajien näkemuserot olivat siinä esteenä; osa halusi kehittää, osa myydä osan tai kaiken pois. Hallitukseen hankittu ulkopuolinenkaan asiantuntemus ei pystynyt löytämään yhtiön hengissäpitämiseen tietä, joka olisi ollut mahdollista toteuttaa ja kelvannut kaikille osapuolille.

Monien vaiheiden jälkeen ratkaisuksi tuli, että merkittävä osa Rosenlew- ja Frenckell-sukujen omistajista myi osakkeensa Rauma-Repolalle tammi-kuussa 1987; kauppa takasi Repolalle osake-enemmistön yhtiöstä. Hinta oli kaksinkertainen pörssihintaan nähden. Yhtiön hallituksen puheenjohtajalle ja yhdelle suuromistajalle, Gustav Rosenlewille, kaupasta ei kerrottu etukäteen. Kauppa oli miehelle tavattoman katkera pala, vaikka hänen osakeomistukselleen järjestettiin erikoiskohtelu, toisin kuin lukuisille vähemmistöomistajille. Koivuniemen laskelmien mukaan Rauma-Repola maksoi vajaan miljardi markkaa, mikä vastasi suurin piirtein Rosenlewin metsien arvoa.

Nämä itsellisen Rosenlewin loppuvaiheet käydään läpi hyvin avoimesti, kuten myös kaikki yhtiön omistajien ja johdon tekemiset ja tekemättömyydet myös koko yhtiön ajalta. Virheitä oli tehty ja näkemuseroja oli ollut. Poikkeukselliseen avoimuuteen on päästy – toimeksiantajien myöntämän kirjoittamisvapauden ohella – sen ansiosta, että yhtiöllä on hyvin säilynyt arkisto kirjeenvaihtoineen. Lisäksi kirjoittajalla on ollut käytössään omistajasukujen yksityisarkistoja sekä mm. Sven-Erik ja Gustav Rosenlewin päiväkirjat. Myös toistakymmentä yhtiön johtajaa on haastateltu.

Kaikki tämä materiaali tuo kirjaan uskottavuutta ja elävyyttä, mistä voi esimerkiksi ottaa Sven-Erik Rosenlewin päiväkirjamerkinneen vuodelta 1952. Hän oli lounastanut yhtiön Ranskan sahatavara-agentin kanssa ja antanut tälle tiukkaa palautetta: ”Lunch med Arvid Schauman, varvid jag i rätt vänlig men dock skarp form framhöll för honom att han var vår sämsta trävaruagent. Han tog saken rätt djupt, men då det engång är min uppfattning, så fick han även höra av den.”

Kirjassa kerrotaan myös omistajasuvuista ja heidän elämäntavastaan, jota etenkin ennen sotia voisi luonnehtia lähes ruhtinaalliseksi. Ei eletty vaatimattomasti, oli lukuisia kartanoita ja huviloita, ajettiin Rolls-Royceilla (vaikka yhtiöllä olikin Fordin edustus) ja höyrypursilla ja kylpylälomilla käytiin Ranskassa. Luonnollisesti myös metsästys kuului keskeisesti herraelämään. Ylellinen elämä tuli luonnollisesti kalliiksi – myös Rosenleveille – vaikka yhtiö lainoittikin väliin omistajiaan, kunnes pankki puuttui asiaan. Esimerkiksi toimitusjohtajana vuosina 1916–40 toiminut Wilhelm Rosenlew velkaantui pahasti etenkin mahtavan Vanajan kartanon rakentamisensa ja se jouduttiin myymään vuonna 1941. Tästä kartanosta ei tullut kuitenkaan Suomen presidentin kesäasuntoa, kuten Risto Ryti kaavaili. Raha ja uusi sisäministeri Toivo Horelli ratkaisivat, ja kartano joutui saksalaisomistukseen, tosin vain muutamaksi vuodeksi, sillä voittajan voimalla Vanajanlinna siirtyi sodan jälkeen Neuvostoliitolle ja edelleen kommunistien Sirola-opistoksi.

Vaikka metsillä oli loppuun saakka keskeinen asema Rosenlewin tuloksentekossa, se ei saa kirjassa aivan ansaitsemaansa käsittelyä; ei vaikka sivun 99 graafi osoittaa julmasti, miten iso osuus (vähintään kaksi kolmasosaa) puukustannuksilla oli yhtiön sahojen tuloksen muodostuksessa jo 1800-luvulla. Siinä suhteessa esimerkiksi Jorma Ahvenaisen Enso-Gutzeit-historia on asiantuntemuksessaan omaa luokkaansa. Kyllähän Koivuniemi kirjoittaa yhtiön metsistä, puunhankinnasta ja metsäosastosta ihan sivukaupalla, mutta jollain tapaa ehkä vähemmällä innolla ja asiantuntemuksella kuin monen muun aihepiirin kohdalla. Niinpä on kirjoittajalle sattunut myös pieniä lipsahduksia, joskaan ne eivät kokonaisuutta häiritse. Haastatteluissakin metsäasiat ovat ilmeisesti jääneet lähinnä Timo Hiilloksen kertoman varaan.

Laajimman huomion puunhankinta saa yhtiön sahatoiminnan alkukymmenien aikaan, autonomian ajalta. Siinä käsitellään melko laajasti tukkien ostotoimintaa, jossa kuitenkin erilaiset kauppatavat sekä niiden vahvuudet ja heikkoudet näyttäisivät hieman sekoittuneen; miten esimerkiksi summa-kaupoissa käytettiin runkohintoja? Toki jokunen esimerkki tarjotaan ”mielenkiintoisista” puukaupoista, kuten yhdestä Orivedellä tehdystä. Kun yhtiö oli erehtynyt kaatamaan muutaman alimittaisen, alle 12 tuuman tukkipuun, joutui se näistä maksamaan – lopulta hovioikeuden päätöksellä – 22 000 markkaa, kun muuten koko 8 500 tukkirungon kaupasta oli maksettu kaikkiaan vain vajaan 7 000 markkaa! Saattoiko olla noin?

Puunostajien yhteistyö käsitellään luonnollisena ilmiönä. Siihen ihmettelyyn, etteivät kilpailijat puuttuneet pitkiin aikoihin Rosenlewin ja

Reposaaren Höyrysaahan yhteistyöhön kruununmetsien huutokaupoissa, voisi selitys löytyä Pyynikinharjulta: ainoastaan näillä yhtiöillä oli siellä tukinsiirtolaitokset, joilla tukit saatiin kustannustehokkaasti Näsijärven puolelta Pyhäjärvelle ja edelleen Kokemäenjoelle. Tammerkoskessa ei saanut uittaa, ja ulkopuolisilta veloitettiin siirrosta moninkertaiset maksut, jos yleensä näitä päästettiin ratoja käyttämään. (Muuten: Rosenlewin rata perustettiin jo vuonna 1863, kun taas Reposaari otti ensimmäisenä höyryvoiman radallaan käyttöönsä.)

Vaikka Porin seudulle oli syntynyt muutamassa vuodessa iso sahojen keskittymä, kilpailevat sahat näkivät yhteistyön hyödyt uitossa ja perustivat jo vuonna 1873 – samaan aikaan kuin Kymijoellakin – uittoyhtiön Kokemäenjoelle. Rosenlew säilyi alusta loppuun eli vuoteen 1967 saakka Kokemäenjoen suurimpana uittajana; vielä tuolloin Seikun sahan tukeista tuli 39 % uittamalla. Rosenlew oli kuitenkin syyllinen siihen, että uitto loppui joella; se tapahtui kuitenkin selkein kustannusperustein, joskin epätietoisuutta näyttää olevan, kuka nämä laskelmat oikein teki. Pispalan nippu-uittotunnelin rakentamisessakin Rosenlewilla oli keskeinen rooli, vaikka Metsähallitus vastasikin rakentamispäätöksestä; siinä Koivuniemi erehtyy sanoessaan uittoperinteen loppumisen perusteena olleen ”metsäteollisuuden pitkään ajaman Pispalan nippu-uittotunnelin valmistuminen”!

Uiton yhteydessä ei mainita Kolsia (ei voimataloudenkaan), vaikka se olikin ison ja julkisen riidan aihe sotien jälkeisinä vuosina ja vaikka Rosenlew oli siinä toisena pääpukarina – tosin Kokemäenjoen Uittoyhdistyksen äänellä. Rosenlew, joka oli mukana joen kolmessa muussa voimalassa, ei päässyt mukaan Kolsinkoskeen vuonna 1945 valmistuneeseen voimalaitokseen, jonka pääomistaja oli Nokia-yhtiö. Niinpä kun voimalan uitolle aiheuttamista haitoista ei päästy – Rosenlewin tahdosta – Kolsi-yhtiön kanssa sopuratkaisuun, ryhdyttiin pitkälliseen käräjöintiin. Se päättyi vähintäänkin nolosti uittajille, kun korkein oikeus päätti vuonna 1954, ettei Kolsilla ollut mitään aihetta korvauksiin. Aikanaan Kolsi olisi ollut valmis parhaimmillaan 9 milj. markan kertakorvaukseen.

Toki puunhankintaa käsitellään myöhemminkin, ja metsäosaston merkitys rahantuojana taloon tunnustetaan. Sotien jälkeen merkittävä osa metsäosaston hyvästä tuloksesta kertyi pyöreän puun viennistä, jossa yhtiö oli aktiivisesti mukana monien muiden metsäyhtiöiden tapaan – samaan aikaan kun metsäteollisuus kollektiivina voimakkaasti arvosteli Metsäliittoa ja muita vientiyhtiöitä samasta asiasta. ”Heikkoina vuosina, kuten 1965 ja 1963–67, metsäosasto piti voitollaan koko yhtiön toiminnallisen tuloksen plussalla.” Sen jälkeen kirjanpitojärjestelyjä muutettiin niin, että omien metsien puu tuli omalle teollisuudelle halvemmaksi ja...

Edellä jo kiitettiin Rosenlew-yhtiön ymmärrystä omien metsien merkityksessä. Yhtiö hankki ensimmäiset metsätilansa samaan aikaan kun aloitti sahaliikkeensä ja jatkoi metsien ostamista lähes loppuun saakka. Enimmillään Rosenlewillä oli 100 000 metsähehtaaria, ja yhtiö sai merkittävän osan puustaan omista metsistä; 1900-luvun alkupuoliskolla

keskimäärin 15–20 %, mutta sotien jälkeen osuus kasvoi ja joinakin vuosina saatiin – tai pikemminkin otettiin – omista metsistä lähes puolet. Omia metsiä myös hoidettiin intensiivisesti ja ne olivat pitkään yhtiön johdon erityisseurannassa. Se näkyi myös metsämiesten arvostuksessa: yhtiön ensimmäinen ammattimetsäpääällikkö, metsänhoitaja Ragnar Reinius oli johtajiston jäsen ja hänen palkkansa jäi vain hivenen yhtiön kakkosjohtajan palkasta. Myös hänen seuraajansa, G. A. Nybergh, Erik Reinius ja Martti Vainio kuuluivat johtajistoon 1980-luvun alkuun saakka. Lisäksi Timo Hiillos kohosi Etelä-Hämeen (Harvialan) aluemetsänhoitajan vakanssilta yhtiön varatoimitusjohtajaksi.

Yhtiön loppuvaiheiden yhteydessä, jotka käsitellään kirjassa hyvinkin perusteellisesti, ei metsään kuitenkaan paljoa puututa – lukuun ottamatta jälleen omia metsiä, joilla olikin keskeinen rooli yrityskaupan synnyssä ja hinnoittelussa. Erik Reiniuksen jälkeiset metsäpääälliköt toki mainitaan, mutta ei varsinaisen tehtävänsä yhteydessä, eivätkä Puulaaki- ja muiden puunhankinnan yhteistyökuvioiden lyhyesti kuvatut vaiheet avaudu maallikkolukijalle; eli miksi tehtiin mitään ja miksi jätettiin tekemättä.

Koivuniemen hyvin kirjoitetussa mahtikirjassa (noin 750 tekstisivua) on arvoisensa kuvitus. On myös kosolti selventäviä graafeja, joskin etenkin yhtä graafia/taulukkoa jäi kaipaamaan: eri toimialojen osuus liikevaihdosta ja tuloksesta koko historian ajalta. Moni kuva on lähtöisin Satakunnan Museon yhteydessä olevasta Rosenlew-museosta (eikä UPM:n keskusarkistosta, kuten olisi voinut kuvitella!). – Pienenä yksityiskohtana todettakoon, että sivun 622 kuva jos mikä kuvaa aikojen ja tapojen muutosta. Yhtiön hallitus on vuonna 1980 tarkastamassa Harvialan metsiä ja on pysähdytty metsäkahveille; mutta, mutta... kahvit juodaan seisaaltaan termospulloista ja pahvimukeista muiden tarjoilujen ollessa muovilaatikoissa maassa metsätiellä! Ei olisi kuunaan tapahtunut Kymi-yhtiössä!

Mitä aikanaan vauraasta ja eräiltä osin edistyksellisestä Rosenlew-yhtiöstä on jäljellä vielä tänään? Metsäpuolelta on toiminnassa UPM:n omistama Seikun saha, tuskin kuitenkaan aiempaa kannattavampana, ja tietysti metsät, ainakin ne, joita UPM ei ole vielä myynyt. Myös Kokemäenjoen voimalat jauhavat halpaa sähköä kuten ennenkin, ja on rippeitä konepaja- ja pakkausteollisuudesta. Lisäksi valmistetaan Porissa edelleen leikkupuimureita ja nykyään myös hakkuukoneita; tämä tapahtuu yksityisesti omistetuissa Sampo-Rosenlew Oy:ssä mutta 1800-luvulta olevan konepajan tiloissa – ja ilmeisesti voittoa tuottaen. Se lieneekin ainoa teollinen toiminta, jossa on jäljellä vielä Rosenlewin nimi.

Mutta Rosenlewin nimi säilyy – suvun ohella – ainakin Rosenlew-museon ja tämän upean historiakirjan myötä.

Esko Pakkanen

Evon Kruununmetsätorpat ja metsänvartijatilat

Kaisu Koskue

Julkaisija Hämeen ammattikorkeakoulu.

HAMKin julkaisuja 11/2012.

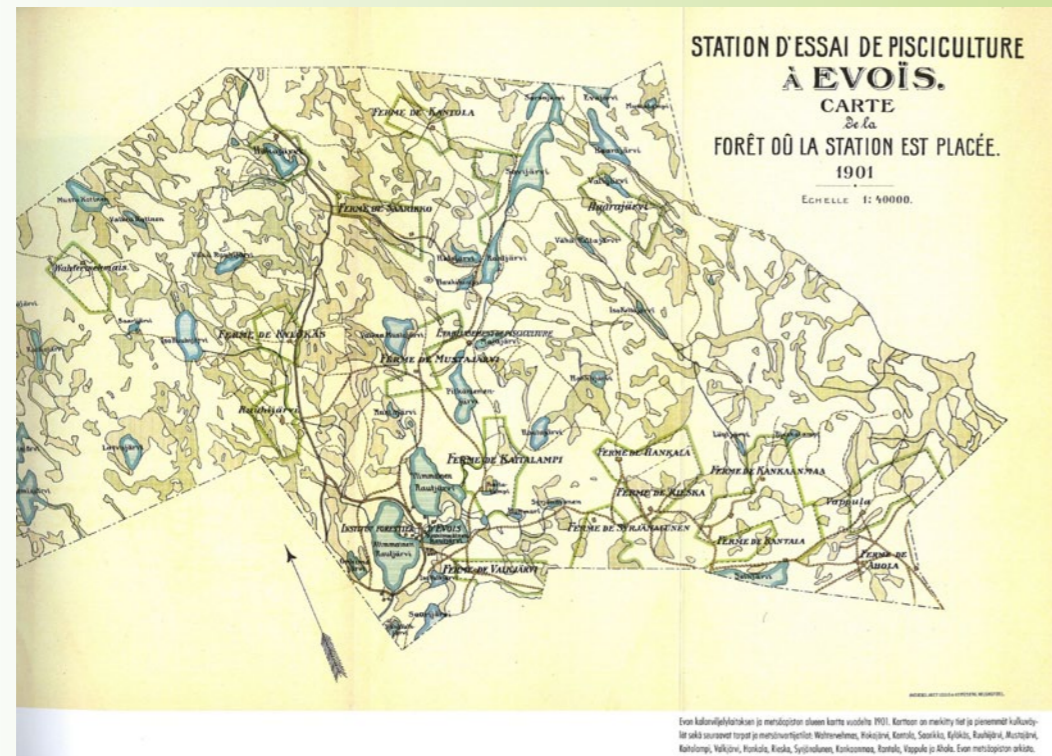
ISBN 978-951-784-591-5

ISSN 1795-4231

124 s.

Evolla toimitettiin isojako 1700-luvun lopulla. Sen seurauksena syntyi laaja valtion omistama metsäalue, jota nimitettiin liika-maaksi. Maa-alue piti jakaa Iso-Evon kyläläisille, mutta jako ei koskaan toteutunut. Tälle jakamattomalle metsäalueelle siirtyi asukkaita jo 1800-luvun alussa. Heidän rai-vaamistaan pienistä torpista tuli 1800-luvun puolivälissä valtion maalla olevia kruununmetsätorppia (22 kpl) ja metsänvartijatiloja (6 kpl).

Kirja antaa ensimmäistä kertaa tilaisuuden muodostaa kokonaiskäsitys Evon metsäalueen asutuksen vaiheista, yksittäisten torppien ja metsänvartijatilojen rakennuksista, pelloista, niityistä ja karjasta unohtamatta niiden asukkaita. Kirjasta löytyy myös kuvaus kylällä vaikuttaneesta Juhani Adaminpojasta (Kerpeikkarista), aikansa pahimmasta murhamiehestä, joka syyllistyi ainakin kahteentoista murhaan.

Pienimmät Evon kruununmetsän asutut tilat saivat olla olemassa vain hetken ja muut julistettiin valtion omistamiksi kruununmetsätorpiksi tai metsänvartijatiloiksi. Kruununmetsätorpat olivat pieniä ja vuokran niistä saattoi maksaa rahana, viljana tai päivätöinä. Kaikki viljelykset ja rakennukset oli pidettävä kunnossa. Metsänvartijatilat eivät maksaneet vuokraa ja tilan tuotto jäi metsänvartijalle. Valtio avusti näitä tiloja, silloin kun piti rakentaa uusia rakennuksia tai korjata vanhoja.

Kirjaan tulleen aineiston keräys käynnistyi Metsämiesten Säätiön apurahalla jo vuonna 2006. Kirjan päälähteinä ovat Evon metsäopiston Hämeenlinnan maakunta-arkistossa olevat asiakirjat ja Kansallisarkistossa olevat Metsähallituksen asiakirjat. Osaltaan kirja juhlistaa Evon metsäopetuksen 150. juhlavuotta.

Historianopettaja Kaisu Koskue keräsi hajallaan olevan tiedon yhteen sekä kirjoitti tekstiosuuden. Hämeen ammattikorkeakoulun Evon yksikön lehtori Risto Viitala sekä yliopettaja Ilmari Häkkinen ovat omalla panoksellaan pyrkineet edistämään kirjan valmistumista. Kirjaan on liitetty tekstiä havainnollistavia piirroksia, jotka ovat Ainikki Koskuen käsialaa. Kirjan taitosta vastasi Minna Ruusunen. Hämeen ammattikorkeakoulun rahoitus mahdollisti kirjan painatuksen.

Lisätietoja kirjasta [kaisu.koskue\(at\)pp.inet.fi](mailto:kaisu.koskue(at)pp.inet.fi) ja [ilmari.hakkinen\(at\)hamk.fi](mailto:ilmari.hakkinen(at)hamk.fi)
Julkaisun hinta on 15 € + postikulut ja sitä voi tilata osoitteesta [julkaisut\(at\)hamk.fi](mailto:julkaisut(at)hamk.fi), puh. (03) 6461.

Palveluita ja tapahtumia

Kysy museolta -palvelu tuo tiedon lähelle

Löytyykö valokuvia Sallan autosavotoilta 1930-luvulta? Miksi metsämu-seo on tehty betonista? Onko Lustoön tallennettu metsäteollisuushistoriaa? Millainen puu on parasta kattopäreiden höyläykseen? Kuka tai mikä on Iso-Samperi? Nämä ja monet muut asiat selviävät Kysy museolta -palvelusta.

Suomen valokuvataiteen museon vuonna 2011 lanseeraama Kysy museolta -verkkotietopalvelu on laajentunut seitsemän museon yhteiseksi palveluksi. Designmuseon, Helsingin kaupunginmuseon, Lusto – Suomen Metsämu-seon,

Suomen maatalousmuseon Saran, Suomen valokuvataiteen museon, Teatterimuseon ja Tekniikan museon palvelu on avattu osoitteessa: www.kysymuseolta.fi

Lustolta voi kysyä metsäkulttuurista ja metsähistoriasta

Palvelun kautta Lustolle, ja muille mukana olevalle kuudelle museolle, voi lähettää kunkin museon erikoisalaan liittyviä tiedusteluja. Luston Kysy museolta -sivulla vastataan museon toimintaan ja palveluihin liittyviin sekä metsäkulttuuri- ja metsähistoria-aiheisiin kysymyksiin.

Vastaukset lähetetään asiakkaan ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen viikon kuluessa. Joskus vastausprosessi voi kestää myös pidempään, jos asiakkaalta tarvitaan esimerkiksi lisätietoja tai asian selvittäminen vaatii muutoin enemmän aikaa. Näistä kuitenkin ilmoitetaan asiakkaalle erikseen, ja esimerkiksi loma-aikojen poikkeuksellisista palveluajoista tiedotetaan palvelun museokohtaisilla sivuilla.

Osa kysymyksistä vastauksineen julkaistaan nimettöminä ja toimitettuina palvelun verkkosivuilla. Hyväksymällä palvelun käyttöehdot asiakas antaa luvan kysymyksensä julkaisuun. Kysymyksiin voi liittää myös kuvia, joiden julkaisuun palvelussa kysytään vielä erikseen lupa.

KATSO MITÄ ON JO KYSYTTY

Haku

+ **Tarkennettu haku** + **Kaikki kysymykset**

KUUKAUDEN KYSYMYS

15.1.2013

Löytyykö Lustosta metsäteollisuushistoriaa?

Viime vuosina usealla paikkakunnalla on suljettu esim. paperitehtaita ja suomalaiset firmat toimivat yhä enemmän ulkomailla. Onko Suomen metsäteollisuuden historiaa ...

UUSIMMAT KYSYMYKSET

Hyry-moottorisahojen valmistusmäärä?
Onko Lustossa Sortavalan 1930-luvun metsänhoitotoimenpiteisiin liittyvää aineistoa?
Teräskaarinen pokasaha?
Mikä on tukkilaisvala?
Mitä on metsäkulttuuri?

Kysymyksistä ja vastauksista kertyy sivuille tietopankki, joten vastaus omaan kysymykseen saattaa jo löytyä sivuilta. Kysymyksiä voi hakea palvelun hakutoiminnon kautta tai valitsemalla vaihtoehdon Kaikki kysymykset sivun oikeasta laidasta, hakukentän alta.

Käy kommentoimassa!

Lustossa tammikuun lopussa avattu palvelu on lähtenyt mukavasti käyntiin. Tähän mennessä ihmisiä on kiinnostanut mm. Hyry-moottorisahojen valmistusmäärät ja teräskaaripokasahojen käyttöönottoaika. Näihin vastaukset voi käydä tarkistamassa osoitteessa www.kysymuseolta.fi/lusto.

Mikäli itsellä on lisätieto aiheisiin liittyen, täydentävää tietoa vastauksiin voi lähettää klikkaamalla Kommentoi tätä kysymystä -kenttää kysymyksen alla. Lusto vastaanottaa kommentit, ja ne voidaan julkaista toimitettuina palvelun sivulla. Kommenttien avulla myös museon ulkopuoliset asiantuntijat voivat osallistua tiedon tuottamiseen.

Anne Kaljunen

Konesavotta – XII Vanha Savotta Rautajärvellä

Luopioisten (nyk. Pälkäneen) Rautajärvellä toimiva Vanha Savotta järjestää la-su 9.–10.3.2013 vanhan ajan talvisavotan. Perinnetapahtuma alkaa kumpinakin päivänä kello 10.

Tapahtuman erikoisaiheena on metsäkuljetusten koneellistuminen hevosista kuormaa kantaviin metsätraktoreihin, mutta työnäytöksissä ovat mukana myös lihasvoimalla tehdyt työt. Esillä ja työnäytöksissä jätkiä, koneita, moottorisahoja, hevosia, musiikkia ja monenlaista muuta metsäperinnettä. Savotan elämänluukulta purtavaa ja nuotiokahvia. Vanha Savotta, Pimiäntie 1, 36910 Rautajärvi; hartsuherra Jouko Vilkman, puh. 040 506 8536. Kartta ja lisätieto: www.vanhasavotta.yrittäjä.fi/.

Markku Rauhalhti

Seuramme ansiopaketilla palkittu Pirkka-Hämeen Jätkäperinne -ryhmä viritti tunnelmaa Vanhan Savotan suur-laavulla talvella 2012. Ryhmä on paikalla tänäkin vuonna.

C/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU

www.lusto.fi/seura
[metsahistorian.seura\(at\)lusto.fi](mailto:metsahistorian.seura(at)lusto.fi)

Puheenjohtaja Tapani Tasanen
Myllypurontie 19, 63900 Myllymäki
P. 040 8304132, [tapani.tasanen\(at\)seamk.fi](mailto:tapani.tasanen(at)seamk.fi)
Varapuheenjohtaja Jaana Laine

Muut hallituksen jäsenet:

Risto Hyvärinen
Antti Koskimäki
Helkamari Knaapi
Pekka Laurila
Markku Rauhalahdi
Heikki Roiko-Jokela
Liisa Siipilehto

Sihteeri Leena Paaskoski
Lusto, 58450 Punkaharju
P. 050 366 9552, [leena.paaskoski\(at\)lusto.fi](mailto:leena.paaskoski(at)lusto.fi)
Taloudenhoitaja Reija Turunen
Lusto, 58450 Punkaharju, [reija.turunen\(at\)lusto.fi](mailto:reija.turunen(at)lusto.fi)

Susikko
Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
1/2013

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750
<http://www.lusto.fi/seura/etusivu.html>

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Päätoimittaja: Leena Paaskoski
Ulkoasu: Timo Kilpeläinen & Leena Paaskoski